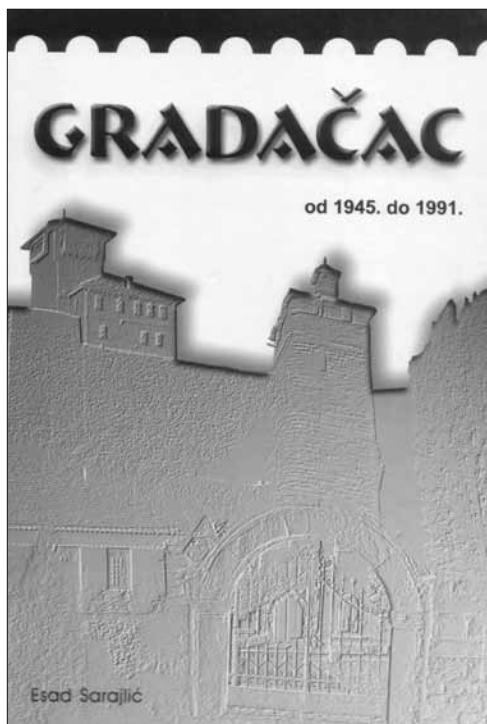

NOVE KNJIGE

Esad Sarajlić, Gradačac od 1945. do 1991., Javna biblioteka "Alija Isaković" Gradačac, Općina Gradačac, 1993.

“Gradačac od 1945. do 1991. je luksuzno opremljeno djelo sa 360 stranica i preko 150 fotografija i grafika koje ilustruju ovo štivo kroz historijski razvoj ekonomskog, privrednog, kulturnog, komunalnog i društvenog standarda stanovnika općine Gradačac u razdoblju od 46 godina. Ovo djelo, ustvari, ima pretenziju, u prvom redu, da pruži retrospektivu obnove, izgradnje i razvoja ovog kraja u razdoblju iza Drugog svjetskog rata. Naime, autor je na plastičan i argumentiran način pružio čitaocu obilje podataka i informacija koje su, prije svega, polazište iz bogatog i burnog vremena općine Gradačac, vremena koje se ničim ne može zaboraviti i izbrisati. Autor je pružio tačnu i preciznu informaciju generacijama koje su stasale, a i narednim generacijama koje se žele nešto više informirati o vremenu koje je iza nas. Naime, kako i sam autor u svom predgovoru ističe, “o razvoju gradačačkog kraja u periodu poslije 1945. godine nije rađena cjelovita monografija, mada je 1980. godine, u okviru izdavačke kuće NIO “Poslovna politika” iz Beograda, štampana kraća monografija grupe autora pod naslovom “Opština Gradačac – privredni i društveni razvoj.”

Treba istaći da autor mr. Esad Sarajlić nije nepoznat široj javnosti, jer se odavno bavi naučno-stručnim radom. Inače, u Gradačcu je bio aktivni društveno-politički radnik, predsjednik općine Gradačac sa najdužim osmogodišnjim mandatom, u više mandata poslanik – delegat u Republičkoj skupštini BiH, te dugogodišnji istaknuti privrednik općine. Dakle, radi se o kompetentnom autoru, koji izuzetno poznaje materiju koju je prezentirao svojom knjigom čitaocima. (...) Može se zaključiti da je autor bio krajnje savjestan i neutralan i u odnosu na one događaje u kojima je bio lični učesnik, te je time pružio čitaocu zanimljivo štivo. Tako je Gradačac dobio jednu dobru i reprezentativnu monografiju, koja će zainteresovati čitaoce i mimo prostora ovog kraja.

Sadik Šehić

Avlija, zbornik radova Bošnjačke zajednice kulture "Preporod", Općinsko društvo Gračanica, godište I, broj 2., Bošnjačka zajednica kulture "Preporod", Općinsko društvo Gračanica, 2003.

Poslije uvodnika posvećenog stotoj godišnjici Bošnjačke zajednice kulture "Preporod" (bez oznake autora), u ovom broju časopisa, koji, inače, izlazi povremeno, slijede literarni radovi članova gračaničkog "Preporoda": poezija, proza, jedan dramski tekst, jedan esej i nekoliko prikaza knjiga. Poetske i prozne tekstove objavili su: Nijaz Omerović i Hasan Puškar, dok je Mevludin Spahić zastupljen i sa jednim esejom i prikazom nekoliko knjiga, a Ismet Suljić, pored pjesama, objavljuje i jedan dramski tekst. Sa jednom, dvije ili više pjesama predstavili su se sljedeći pjesnici: Safet Begović, Sabit Mumić, Muhamed Dautović, Enver Smajić, Alma Čajić, Milena Mujić, Seada Delić, Muhidin Bećirović i Amir Mašić. Ovaj broj "Avlije" ilustrovan je kolor-slikama Nijaza Omerovića (naslovna strana), Enesa Imamovića, Refke Čajić, Dinke Silajdžić, Milene Šabić-Andrejić, Hasana Puškara i Seade Delić. Kao i prethodni, i ovaj broj, dakle, obiluje raznovrsnošću radova i velikim brojem imena, što je sasvim razumljivo ako se uzme u obzir masovnost članstva i način djelovanja ovakvih i sličnih udruženja. Namjera Redakcije, da prezentira najbolje radove iz literarne i likovne "radionice" gračaničkog "Preporoda" nastale između dva broja Časopisa, u svakom slučaju zaslužuje pohvalu. Ali, ne bi

bilo suviše malo više kritičnosti pri izboru radova za objavljivanje, više redaktorskih, pa i lektorskih zahvata na samom tekstu, racionalnosti kod "upotrebe" prostora, tehničkog uređenja itd. Kako se Časopis još uvijek profilira, realno je u narednim brojevima očekivati još bolje i kvalitetnije radove gračaničkih pjesnika i slikara.

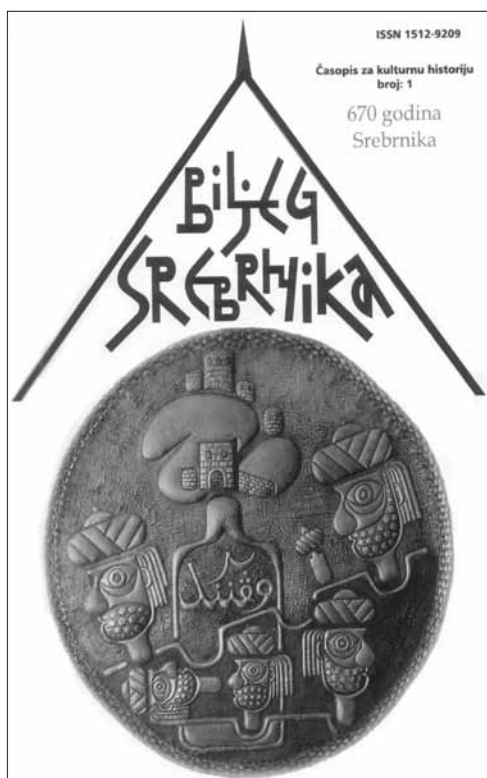
Omer Hamzić

Biljeg Srebrenika, Časopis za kulturnu istoriju, br. 1, Javna ustanova Centar za kulturu i informisanje Srebrenik, Srebrenik, 2003.

Izlaskom iz štampe ovog časopisa, obožavana je tradicionalna kultur-

na manifestacija “Srebrenik – otvoreni grad umjetnosti”, koja se održava svake godine krajem augusta između zidina starog grada Srebrenika, na gradskim ulicama, u Domu kulture, Biblioteci itd. Na početku, donosi sadržaj prošlogodišnjeg Savjetovanja na temu “Srebrenička povelja”, koje je održano u Srebreniku povodom 670. godišnjice takozvane Srebreničke povelje. Riječ je o ugovoru sa Dubrovčanima, kojeg je bosanski ban Stjepan II Kotromanić (1314.–1353.) potpisao u gradu Srebreniku. Ugovorom je Dubrovačka Republika dobila određene posjede i teritorijalno proširenje u svom zaleđu. Objavljen je i Idejni projekt revitalizacije starog grada Srebrenika iz 1977. godine, kojeg je potpisao naš poznati arheolog Đuro Basler. O starom gradu Srebreniku u Časopisu su objavljeni ranije nastali radovi još trojice naših poznatih historičara: Adema Handžića (Popis tanovništva Srebrenika po sumarnom popisu iz 1533. godine, preuzet iz knjige “Dva prva popisa Zvorničkog sandžaka iz 1519. i 1533. godine, Sarajevo 1986.), Borisa Nilevića (Srebrenik u srednjem vijeku na historijskoj sceni) i Iljasa Hadžibegovića (Srebrenik za vrijeme austrougarske vladavine 1878.–1918. godine).

U drugom dijelu Časopisa objavljen je kratak istorijat Kulturne manifestacije “Srebrenik – otvoreni grad umjetnosti”, koja se održava od 1977. godine. U okviru te manifestacije, Srebrenik postaje “otvorena pozornica za sve lijepe ljudske vještine od likovnih umjetnosti, preko živopisnih narodnih rukotvorina, recitala, muzi-

ke, glume, zajedništva svih umjetnosti...” Objavljene su mini-reprodukcije oko 270 slika, koje su nastale proteklih godina u okviru Likovne kolonije “Otvoreni grad umjetosti”, što predstavlja pravo umjetničko bogatstvo Srebrenika.

U Časopisu su predstavljani i odabrani pjesnici grada Srebrenika: poznati sazlija dr. Hašim Muharemović, Elis Sofić, Fikreta Jašić, Jasmin Jašarević, Hazim Brašnjić i Ešref Berbić.

I na osnovu ovog letimičnog pregleda sadržaja ovog srebreničkog “prvenca”, može se zaključiti da je sadržajno bogat i raznovrstan, da donosi tekstove naših vrhunskih historičara, zatim bogatu ilustraciju fundusa Likovne kolonije, odabrane pjesnike iz

vlastite sredine itd. Prava je šteta, međutim, što se nije posvetilo više pažnje rasporedu te građe, što tekstovi nisu opremljeni sa više uredničkih informacija (o autorima, o tome kad su nastali, o sudbini idejnog projekta revitalizacije starog grada koji se, inače, objavljuje u nekim nepovezanim dijelovima, itd.), što mini-reprodukcije slika nisu raspoređene po godinama njihovog nastanka u okviru Likovne kolonije, čime bi se dobio njen svojevrstan vremeplov, što nedostaje stručan prikaz umjetničkih dostignuća Kolonije, kad se već objavljuje toliki broj slika itd.

Ipak, valja reći, bez obzira na nabrojane i još neke nedostatke, da je organizator sa ovim izdavačkim potezom uspio obogatiti pomenutu manifestaciju i gradu Srebreniku podariti "Biljež", koji mu je u svakom slučaju nedostajao.

Omer Hamzić

Himzo Duraković, Durakovići iz Malešića, "Monos" Gračanica, 2003.

Sa puno entuzijazma, upornosti i strpljenja, Himzo Duraković, učitelj iz Malešića, "uhvatio se posla", kojim se rijetko ko na takav način i sa toliko detalja i statistike bavio. Svoju familiju Durakovića "rasvijetlio" je do detalja, takoreći sa svih strana, rekonstruisao porodično stablo i zapisao sve što bi moglo biti zanimljivo u povijesti te familije. Durakovići su, naime, obična, prosječna bošnjačka familija, i po svojoj veličini (brojnosti) i razgranatosti i po svojim karakteristikama i – reklo bi se – ni po čemu

se ne razlikuju od mnogih sličnih porodičnih stabala u bošnjačkom narodu. Dobili smo, dakle, sliku jedne tipično bošnjačke familije u procesu njenog razvoja u posljednjih 150 godina.

Mnogi su iz ovih ili onih razloga rasvijetljavali i "crtali" razna porodična stabla. Autor "Durakovića" ipak se otrgnuo iz "šeme", napravio drugačiji pristup i "išao do detalja". Stoga, objektivno, nije ni mogao "načrtati" klasično porodično stablo (grafikon), već je taj problem razriješio vlastitim "šifrnikom" i brojnim tabelama, u koje je smjestio svoje pretke i rođake od prve dvojice Durakovića, za koje se pouzdano zna da su postojali i živjeli u Malešićima (oko 1850.), pa do kraja 1999. godine – po porodicama i porodičnim granama.

Mada se ovaj rad, na prvi pogled, doima kao neka suhoparna statistika (jer je, zaista, opterećen ogromnim tabelama), on nam, ipak, na pregledan način, hronološki i po pojedinim segmentima, donosi dragocjene podatke, na osnovu kojih se mogu uopštavati tipični demografski i etnografski procesi na užem lokalitetu Malešića i opštine Gračanica tokom posljednjih 200 godina, počevši od veličine porodičnih domaćinstava, njihovog imovnog stanja (posjedovanje zemlje, kuće, stana), "modernizacije" porodičnih imena, pa do mikrointegracija, rasta obrazovnog nivoa itd.

Stoga ovaj rad može bitizanimljiv ne samo za Durakoviće i selo Malešiće u kojem žive "od postanja", već i za šira etnografska istraživanja na ovom prostoru.

Ujedno, može poslužiti i kao model za rekonstrukciju porodičnog stabla svake bošnjačke familije. Takvog modela za uzor autor ovog rada nije imao. U tome i jeste njegov značaj.

U svakom slučaju, ovaj pionirski posao iz oblasti etnologije na području sela Malešića, pa i općine Gračanica, zaslužuje svaku pohvalu. Rezultati istraživanja do kojih je došao Himzo Duraković kao i metodologija koju je primijenio, može biti od koristi za neka buduća kulturološka i druga istraživanja tom prostoru.

Ova knjiga će imati svoje čitaoce i izvan familije Durakovića, pa odluku izdavača da je objavi i štampa treba na svaki način podržati.

Omer Hamzić

**Šaban Nurić, Bosniseja, SabaH,
Bosnian-American Newspaper, New
York, Kulturno društvo Bošnjaka
"Preporod" Gračanica**

Zbog svojih unutrašnjih, formalno-tehničkih, sadržajnih i stilskih karakteristika, te specifičnog pristupa autora osjetljivim ratnim temama iz lokalnog kolorita koji se zove i ne zove Gračanica, a kojoj se, valjda autor i obraća, odlazi i vraća, da ne kažem pravda i iznosi nekih dvadesetak i kusur razloga što je bio takav kakav je bio uoči i tokom minulog rata, čiji je najveći dio proveo daleko od Bosne, noseći je duboko u sreću i plačući nad njenom tragičnom sudbinom, dakle zbog tih rečenih karakteristika, uključujući i 32 teksta u njenom drugom dijelu pod naslovom "Razmišljanja u dijaspori", u kojima naširoko raspreda o dobroj zemlji Bosni i zlom svijetu koji je okružuje, ovu knjigu teško je svrstati u uobičajene šeme i odgovoriti na pitanje šta ona zapravo jeste (a još teže šta nije), pogotovo ako se ne složimo (a potpisnik ovih redova se ne slaže) sa jednim od recenzenata, koji u uvodu knjige napisao je debelo na dva mjesta podvuče da je riječ o "svojevrsnom ovovremenom bošnjačko-bosanskom ĆITABU". Ne mogu se složiti sa tom ocjenom, ne zato što je ocjenjivač nije ni pokušao argumentovati, već naprosto zato što smatram da takav ćitab niti je napisan, niti će ga ikada iko moći napisati. Sve je do kriterija, što bi rekli učeni ljudi.

To što se jedan napisani tekst ili knjiga ne da lahko definisati može bitinjena prednost, dakle vrijednost,

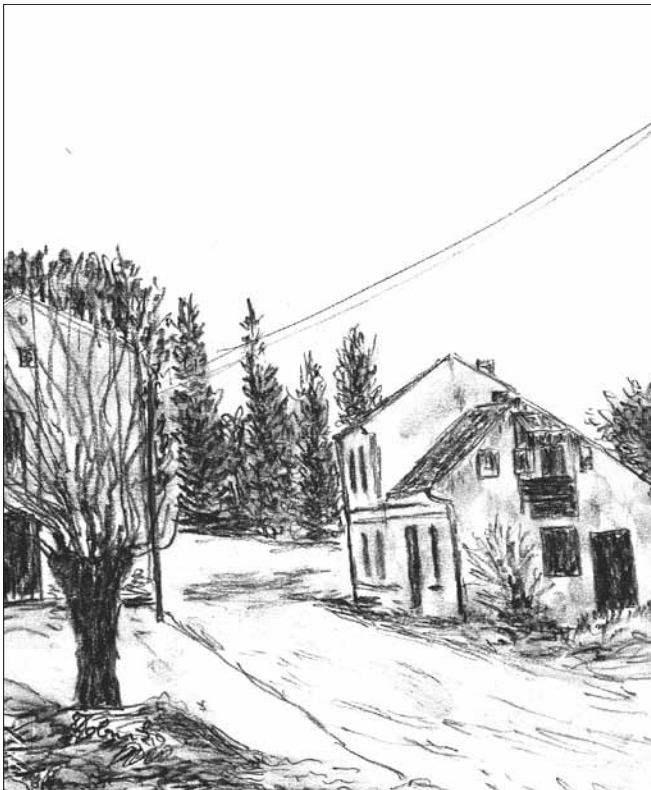
ali i velika mahana. U prvom slučaju riječ je o umjetničkom ili intelektualnom uzletu ili biseru, u drugom o običnoj tiskotini, koju je najpametnije zaobići, a ako se to ne može, onda brzo zaboraviti. Rizik onoga ko piše takve stvari je veliki, a onoga ko ocjenjuje još veći.

U najkraćem, ovo je knjiga jednog lica, koje je otišlo iz Bosne u najkritičnijem periodu njene historije ili bolje reći zakašnjeli pokušaj da se taj odlazak i odsustvovanje objasni i opravda.

U prvom dijelu knjige otkriva nam se jedno krajnje subjektivno viđene rata, ni faktoografsko, ni autobiografsko, ni literarno, ni novinarsko, ili ponešto od svega toga, negdje spretno, negdje manje spretno pomiješano,

ali, začudo, sve u rebusima i pseudonimima, od toponima do imena likova, tajnovito i mistično, izokrenuto i preuveličano, mahom daleko od istine, ponegdje krajnje uvredljivo za istaknute organizatore odbrane Gračanice. U centru zbivanja je autor kao "glavni junak ove knjige", koji se u početku predstavlja kao jedan od organizatora odbrane Gračanice, misleći, valjda, da će mu čitalac vjerovati na riječ. Kasnije ga vidimo kako se probija i bori za Bosnu po bijelom svijetu, kako djeluje kao jedan od važnih logističara, kao prosvjetitelj naše mladeži u izbjegličkom kampu u Sloveniji, prenosilac važnih obavještenja, diplomata, koji našim izdaje pasoše, riječju, važan faktor... Bož zna koliko je to sve uveličano, dotjerano, nabijeno naknadnim emocijama i naknad-

nom pameću (i tako se mogu pisati memoari), a koliko je autentično, dokumentarno kazivanje. Ali, činjenica je da se autor nije ni trudio da pravi neku lokalnu ratnu hroniku, već je želio da "objasni neke stvari" da se obračuna s nekim koji su ga šikanirali zbog političkih uvjerenja (navodno otpuštali s pola i sl.). On je, jednostavno, pisao "istoriju sebe", pa nije ni osjećao potrebu da svoja kazivanja, zaključke, optužbe ili pohvale dokumentuje. Stoga je radije bježao u pseudonime i mistiku, ostavljajući čitaocu

da dešifruje, nagađa, utvrđuje istine i neistine.

U drugom dijelu knjige objavljuje svoje reakcije na poznata politička i druga zbivanja i opće prilike u zemlji, za potrebe naših iseljenika i raseljenika po bijelom svijetu na način i u stilu s kakvim se susrećemo u takozvanim printanim i elektronskim medijima, pa i na web sajtovima pojedinaca i raznih naših udruga u dijaspori (multidimenzijalno bošnjaštvo, merhamet, dobri Bošnjo, islam ovakav, islam onakav itd.). To su, svakako, zanimljivi tekstovi, neki od njih i trajnije vrijednosti, kako su primijetili i recenzenti. Šteta je što priređivač nije naglasio u kojim su medijima, kojim povodima i kada su objavljivani. Budući da se radi o prvoj knjizi takvog obima i sadržaja, koja izlazi u rodnom kraju autora (inače, izvanredno tehnički uređenoj i opremljenoj), može mu se zamjeriti i što je potpuno izostavio i bibliografske podatke iz svog, kako je napisano, bogatog naučnog i spisateljskog opusa. Ostalo je, opet, da mu vjerujemo na riječ.

Ozbiljnije analize ovog teksta, pokazale bi, vjerovatno, mnoge njegove manjkavosti, od stila i jezika, pa do nekih stavova i razmišljanja koja nam se u njoj serviraju. Ipak, dobro je što smo u tako "pisanoj formi" dobili jedno viđenje svega onoga što nas je snašlo posljednjih deset i kusur najtežih godina. Dobro je što imamo jedno viđenje "nas ovakvih kakvi jesmo", odnekle iz daljine, sa visine... Možda ćemo se malo i popraviti. Ali, ne bi bilo dobro da ova knjiga danas-sutra postane historijski izvor za ozbiljnu objektivnu historijsku

sliku vremena kojim se bavi, naprosto zato što je pisana iz jednog krajnje problematičnog ugla. Uostalom, na to je i sam autor upozorio.

Zbog svega rečenog, knjigu će mnogi s pravom napadati i osporavati, pogotovo oni koji su u njoj "opisani" i "upisani", makar i pod šifrom... Unatoč tome, potpisnik ovih redova stavlja se u njenu odbranu. (knjige, a ne autora). Zašto? Zato što je na vrijeme "uletjela" u jedan potpuno prazan prostor i što je, možda, nehotice, relativizirala razliku između herojstva i kukavičluka u ljudskom životu.

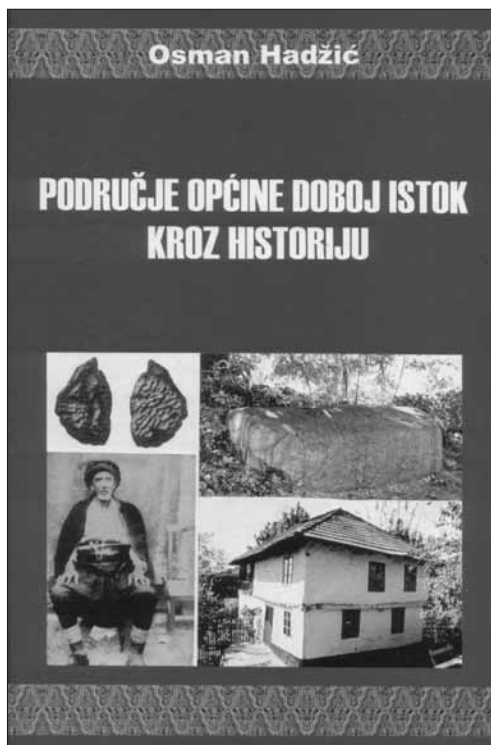
U najkraćem, kao i svaka, i ova je knjiga, zapravo, vjerna slika svođa autora. Ni manje ni više.

Omer Hamzić

Osman Hadžić, Doboj Istok kroz istoriju, Općina Doboj Istok, 2003.

Brojni su krajevi i područja naše Bosne koji do sada nisu naučno i kulturološki istraženi pa zato ni poznati u tom smislu široj čitalačkoj publici. Takav je kutak i najzapadniji dio Tuzlanskog kantona, kojeg najčešće zadnjih godina nazivamo Doboj Istok. Radi se, zapravo, o istočnom dijelu nekadašnje općine Doboj, sa sjedištem u istoimenom gradu, a koji je poslije Dejtonskog sporazuma pripao Federaciji Bosne i Hercegovine. U njemu se nalaze naselja: Klokotnica, Velika i Mala Brijesnica, Lukavica Rijeka i Stanić Rijeka.

Ovo područje je naseljeno od najstarijih vremena, sa vrlo starim naseljima i danas sa velikom gustinom

naseljenosti. Shodno tome, ima i vrlo bogatu kulturnu historiju i baštinu. Ipak, kako rekosmo, do sada općina Doboj Istok nije bila obuhvaćena praktično nikakvim istraživanjima, niti je imala svoja istraživača. Zato projekat istraživanja ovog područja, koji je objavljen u nedavno izašloj knjizi pod nazivom “Područje općine Doboj Istok kroz historiju”, autora Osmana Hadžića, srednjoškolskog profesora iz Velike Brijesnice, ima veliki značaj. Prije svega, u smislu “prvijenca” na tom planu.

Pored autora, koji je nekoliko godina skupljao građu, za izlazak ove knjige je zaslužna i Općina Doboj Istok, koja je njen izdavač i najveći finansi-

jer. Recenzenti su Dr. Azem Kožar i Dr. Salih Kulenović, profesori Univerziteta u Tuzli. Knjiga ima nekoliko faksimila dokumenata i karata i više fotografija. Tekst ima značajnih, gotovo 300 stranica.

Knjiga Osmana Hadžića, “Područje općine Doboj Istok kroz historiju”, kako se vidi iz samoga naziva, ima pretežno historiografski karakter. Ima nešto i kulturne baštine i narodne tradicije navedenog područja, a takođe je dato i nešto savremenih kulturnih i političkih prilika. Historijski razvoj općine je prikazan kroz sva historijska razdoblja. Zbog nedostatka literature o ovom području i njezove slabe proučenosti u analitičkom smislu, historijski razvoj je dat na osnovu općih istraživanja Bosne i Hercegovine i pretežno je dat u širem kontekstu, nego što je uobičajeno za geografski manja područja kao što je ovo. U tome je i osnovni nedostatak ovog istraživanja da bi imao uspješniji monografski karakter. Vjerovatno se moglo više dati podataka o ovom području koristeći se konkretnijim etnografskim istraživanjima na osnovu narodne tradicije i očuvanih predanja kao i drugih izvora, ali to ostaje zadatak budućih raznovrsnih i tematiziranih istraživanja.

I pored navedenih nepotpunosti, možemo ukazati na vrlo veliki značaj pojave ove knjige, u smislu “početka” rasvjetljavanja bogate kulturne historije i baštine i ovog dijela Bosne i Hercegovine.

Rusmir Djedović